

Gastrostoom

Mis on gastrostoom?

Gastrostoom (*edapidi stoom või kateeter*) on kunstlikult rajatud ühendustee maost kõhuseinale. Seda ava kasutatakse toidu, ravimite ja vedeliku manustamiseks patsiendile, kes ise ei saa neelata. Sagedasemad neelamishäire põhjused võivad olla tingitud insuldist, ajutraumast, peapiirkonna kasvajast, söögitoru ahenemisest jne.

Gastrostoomi viiakse endoskoobi abil makku või asendatakse olemasoleva ava kaudu. Gastrostoomi paigaldab ja vahetab gastroenteroloog või kirurg.

Kuidas manustada toitu gastrostoomi kaudu?

Gastrostoomi kaudu on soovitatav toita 4-6 korda päevas. Toitmiseks kasutatakse süstalt või toitmispumpa. Kasutada võib nii valmis toitesegusid kui püreestatud toitu. Süstlaga toitmisel võiks üks toidukord kesta kuni 30 minutit regulaarsete vahedega (või sama kaua, kui see kestaks suu kaudu söömisel), et vältida mao ärritust. Toitmiskiirust peab valima patsiendi enesetunne järgi.

Vedelikuvajaduse kompenseerimiseks tuleb manustada vett, lähtudes patsiendi kaalust, kuni 30-35 ml/kg kohta päevas (tuleb arvestada ka toidu koostises olevat vett). Ööpäevase vedelikuvajaduse individuaalselt määrab Teile raviarst.

Protsessi kirjeldus:

- Peske käed seebiga;
- Pange valmis toit või toidulahus (toit peab olema toasoe);
- Istuge mugavasse poolistuvasse (vähemalt 30°) või istuvasse asendisse;
- Kontrollige kateetri läbitatavust, manustades sellesse 20-40 ml vett;
- Täitke süstal toiduga nii, et süstlasse ei jääks õhku (vältimaks õhu makku sattumist);
- Suruge toit aeglaselt stoomiavast sisse;
- Pärast söömist ja ravimite manustamist loputage kateetri 5–10 ml puhta veega. Peske süstal hoolikalt puhtaks;
- Kui maost on vaja õhku välja lasta, siis avage stoomi kork, et õhk välja pääseks. Vajadusel võib ennast keerata, et õhk tõuseks ülespoole ja pääseks välja;
- Pärast sööki olge istuvas või poolistuvas asendis vähemalt 30 minutit.

Kuidas manustada ravimid?

Täpsustage Teile ravimid määranud arstilt:

- Millist meetodit ravimi lahjendamiseks võib kasutada, et ravim avaldaks oodatud toimet:
 - ravimi uhmris purustamine ja pulbri vees lahjendamine
 - süstlas või anumast ravimi lahjendamine veega

Infoleht patsiendile

- kõvakapsli avamine ja vees lahjendamine
- Kas määratud ravimeid võib üldse poolitada?
- Millised on ravimite koos manustamisel kõrval- ja koostoimed?

Soovitav manustada vedelaid või purustatud ja veega segatud (lisainfo saab raviarstilt) ravimeid. Ärge segage ravimeid toidu hulka. Vajalik ravimkogus tõmmake süstlasse ja suruge aeglaselt gastrostoomi ava kaudu makku. Enne ja pärast ravimite manustamist loputage gastrostoom korralikult 10-30 ml toasooja veega.

Kuidas gastrostoomi hooldada?

- Enne ja pärast gastrostoomiga tegelemist peske käed;
- Avage välimine fikseerimisketas ja lõdvendage seda;
- Puhastage gastrostoomi ava ümbruse nahk ja fikseerimisketta alla jääv toru vee ja neutraalse pH-tasemega seebiga. Kuivatage nahk ja kateeter hoolikalt – tehke seda vähemalt kord päevas;
- Pöörake kateeter kord päevas 180° ümber oma telje ja liigutage toru üles ja alla stoomi avas (min 1,5 cm), et vältida plaadi/ballooni kinnijäämist mao limaskestast külge.
- Peale naha puhastamist ja/või kateetri keeramist tõmmake ettevaatlikult kateeter tagasi, kuni tunnete sisemise tugiplaadi/ballooni tõttu vastupanu ja fikseerige taas välimine plaat vastu nahka.
- Kateetri vooliku võib fikseerida plaastriga naha külge, suunaga üles.

Kuidas gastrostoomi ballooni kontrollida?

Vedelik balloonis aitab hoida kateetri paigal. Balloon tuleks kontrollida kord nädalas, et veenduda, kas balloonis on piisavalt vett, et seda paigal hoida.

- Enne ja pärast ballooni tegelemist peske käed;
- Pange süstal ballooni täitmisotsikule;
- Hoidke kateetri kindlalt sõrmede vahel, et kindlustada G-toru jäämine makku;
- Ettevaatlikult tõmmake tagasi süstla kolbi, kuni vedelik on balloonest välja tulnud;
- Täitke balloon uuesti vedelikuga mahus, mis on ette nähtud tootja juhendis või ballooni märgisel;
- Kui balloonest ei saa üldse vedelikku kätte, siis eemaldage süstal ja võtke ühendust arsti või õega.

Kuidas hooldada suud?

Kuna toit läheb otse makku ja suus ei toimu toidu närimist ja neelamist, siis väheneb süljeeritus ja tekib kaariese risk.

- Peske hambaid kaks korda päevas hambaharja ja pastaga;
- Loputage suud (kasutaga alkoholi mittesisaldavat vedelikku);
- Käige regulaarselt hambaarsti juures;
- Suukuivuse korral kasutage vajadusel süljeasendajat;

- Katu korral puhastage suud suuloputusvedelikku kastetud tampooniga;
- Proteese peske harjaga sooja vee all.

Millised tüsistused võivad tekkida?

- Kõhuvalu – tekib tihti gaasist/õhust maos;
- Vereeritus stoomi ümbruses – harva esinevat vähest vereeritust stoomi ümber loetakse normaalseks. Kui verd on rohkem või see on segunenud mao sisuga, võtke ühendust arstiga;
- Stoomi punetus ja valu – tekib enamasti mao sisu nahale pääsemise tõttu. Tõmmake kateetri söömise ajal pingule, nii ei pääse toit ja mao sisu tagasi nahale. Kontrollige plaatide survet. Punetuse korral kasutage tsinki sisaldavat salvi, mida saate osta apteegi käsimüügist;
- Granulatsioonikude ehk kudede liigkasv võib mõningatel juhtudel stoomi ummistada. Kateetri ummistus – on vältitav, kui enne ja pärast söömist kateetrit korralikult veega loputada.
- Ummistunud kateetrit võib proovida avada, süstides sinna sooja vett. Laske süstlast sooja vett kateetrisse, eemaldage süstal ja laske veel tagasi voolata. Korrake seni, kuni ummistus on kadunud. Kui ummistus on nahapinnast üleval pool ja paistab läbi kateetri, siis võite loputamise ajal kateetrit õrnalt sõrmedega mudida. Ärge kasutage jõudu! Kui Teil ei õnnestu kateetrit eelmainitud viisidel avada, siis tuleb see uue vastu vahetada. Kateetrit vahetab kirurg
- Kui kateeter läheb katki või tuleb ise välja, siis pange see tagasi ning kinnitage plaastriga kuni uue kateetri paigaldamiseni. Kateeter tuleb välja vahetada esimesel võimalusel, kuna stoomiava kasvab kiiresti kinni.

Pöörduge koheselt arsti poole, kui:

- Välja tulnud kateeter tuleb koheselt asendada. Võtke koheselt ühendust toitmisravimeeskonna arsti/õega või pöörduge LTKH EMO-sse
- Pöörduge koheselt perearsti poole, kui:
 - stoomi ümbrus on muutunud punetavaks ja valulikuks;
 - punetav ala on suurem, kui 1,5 cm;
 - stoomist tuleb halba lõhna;
 - stoomi ümbruse nahk on paistes või leemendav;
 - tekib palavik;
 - maosisus on verd.